

Stockholm den 12 november 2025

R-2025/2250

Till Justitiedepartementet

Ju2025/01945

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 24 september 2025 beretts tillfälle att yttra sig över utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott.

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker förslaget i sin helhet.

Förslaget innebär att straffbarhetsåldern ska sänkas till 13 år för vissa allvarliga brott, med minimistraff om 4 år, eller mer, samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott.

Förslaget är tänkt som en tidsbegränsad lagändring under fem år och föreslås att träda i kraft den 1 juli 2026. Regeringen motiverar förslaget med att allvarlig ungdomsbrottslighet kryper ned i åldrarna och att det finns ett behov av att reagera tidigare.

Advokatsamfundet har nyligen yttrat sig i frågan om sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott till 14 år och har då avstyrkt förslaget.¹ Samma kritik som har lyfts i tidigare remissyttrande från Advokatsamfundet, görs även gällande här. Där framhålls, med hänvisning till omfattande forskning och utredningens egna expertuttalanden, att

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 14 maj 2025 över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

en sänkning av straffbarhetsåldern riskerar att leda till ökad återfallsbrottslighet, förvärrad marginalisering och försämrad social utveckling.

Förslaget att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för vissa allvarliga brott innebär ett mycket långtgående avsteg från grundläggande rättsprinciper och från den svenska rättsordningens tradition av särskilt skydd för barn.

Det saknas empiriskt stöd för att en sådan reform skulle minska brottsligheten eller öka tryggheten. Däremot finns omfattande forskning som visar att tidig kontakt med rättsväsendet ökar risken för återfall och långvarig marginalisering.²

Förslaget innebär att 13-åringar kan häktas, åtalas och straffas, utan att konsekvenserna är utredda. Förslaget riskerar vidare att leda till rättsosäkerhet, bristande proportionalitet och konflikter med Sveriges internationella åtaganden enligt barnkonventionen.

Synpunkter

Avsteg från grundläggande rättsprinciper

Den nuvarande straffbarhetsåldern på 15 år bygger, som även konstaterats i betänkandet (s. 191 f.), på principen att barn inte ska hållas straffrättsligt ansvariga innan de har uppnått tillräcklig mognad för att förstå konsekvenserna av sitt handlande. Den principen är förankrad i såväl rättsvetenskaplig tradition som neuropsykologisk forskning.

Förslaget innebär ett genomgripande brott mot denna ordning. En sådan förändring kräver mycket starka skäl och en tydlig, forskningsbaserad grund, något som saknas i det aktuella utkastet.

Oförenlighet med barnkonventionen

Enligt artikel 40 i barnkonventionen, som sedan 2020 är svensk lag, ska varje stat fastställa en minimiålder under vilken barn inte kan hållas straffrättsligt ansvariga.

² Se Advokatsamfundets remissyttrande över betänkandet, där forskning från bl.a. Brottsförebyggande rådet (*Brå 2024:1 Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention* och *Brå 2023:13 Barn och unga i kriminella nätverk*), Michael Schröder (Aarhus universitet, 2017) och UNICEF (2017) redovisas. Dessa visar sammantaget att tidig kontakt med rättsväsendet ökar risken för återfall, social marginalisering och långsiktigt negativa konsekvenser för barnets utveckling.

FN:s barnrättskommitté har uttryckligen angett att denna ålder inte bör vara under 14 år, utan att den bör vara 15 år eller högre.³

En sänkning till 13 år skulle således placera Sverige under den internationellt accepterade miniminivån och strida mot barnkonventionens grundläggande princip om barnets bästa (artikel 3). Regeringens utkast innehåller inte någon rättslig analys av hur en sådan förändring skulle kunna förenas med dessa åtaganden.

Brist på empiriskt stöd och risk för negativa effekter

Det finns ingen forskning som visar att en sänkt straffbarhetsålder leder till minskad brottslighet. Däremot visar internationella erfarenheter, bland annat från Danmark, att en sänkning kan medföra ökade återfall, försämrade skolresultat och försvårad social återanpassning.⁴

Advokatsamfundet delar uppfattningen hos bl.a. Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen och Barnombudsmannen att tidig exponering för det straffrättsliga systemet riskerar att förstärka snarare än motverka en kriminell identitet.⁵ Förslaget riskerar därför att på sikt förvärra den problematik det är avsett att lösa.

Advokatsamfundet har i tidigare remissyttrande avseende sänkt straffbarhetsålder påtalat risken för att en sänkning av straffbarhetsåldern kan innebära att kriminaliteten klättrar ännu längre ned i åldrarna, vilket även görs gällande avseende nu aktuellt förslag på lagändring.

Bristande proportionalitet och rättssäkerhet

Att koppla straffbarhetsåldern till brottets minimistraff innebär att ett barns straffansvar beror på rubricering och åklagarens åtalsbedömning. Den allvarliga brottslighet som bestämmelsen avser är inte sällan komplicerad. En misstanke om grovt brott kan till exempel leda till att en 13-åring häktas. Domstolen kan sedermera komma fram till en annan bedömning av rubriceringen, som den unge inte är straffmyndig för. En sådan ordning riskerar att göra systemet mindre förutsebart och mindre rättssäkert. Det kan även framstå som godtyckligt att ett barn kan hållas

³ <https://unicef.se/vad-vi-gor/paverkan/unicef-sverige-nej-till-sankt-straffbarhetsalder>.

⁴ Se särskilt Schröder, Michael, Aarhus universitet (2017), *Lowering the Minimum Age of Criminal Responsibility Has No Deterrent Effects*, som visade att sänkningen av straffbarhetsåldern i Danmark 2010–2012 inte minskade brottsligheten men ökade återfallen och försämrade skolgång och social återanpassning.

⁵ Se avsnitt 4.2, s. 23 f.

straffrättsligt ansvarigt för ett försök, förberedelse eller stämpling till ett grovt brott, men inte för ett fullbordat brott med något lägre straffskala.

Det saknas även en analys av proportionaliteten mellan ingripandets omfattning och den samhällsnytta som påstås uppnås.

Konsekvenser för rättssystemet och barnets utveckling

Barn i 13–14-årsåldern saknar ofta den kognitiva och emotionella mognad som krävs för att förstå innebörden av en rättegång, ett straff eller ett frihetsberövande.

Att införa möjligheten att döma så unga barn till straffrättsliga påföljder väcker därför allvarliga frågor om rättssäkerhet, processförmåga och tillgång till rättsligt biträde.

Barn som har döms till fängelse i tidig ålder löper också stor risk för återfall i brottslighet, och riskerar att drabbas av psykisk ohälsa under lång tid efter avtjänat fängelsestraff. De negativa konsekvenserna för barnets utveckling kan bli mycket omfattande vid en sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år.

Det finns även en uppenbar risk att reformen leder till en ökad belastning på rättsväsendet, såsom försvarare, åklagare, domstolar och socialtjänst, utan att den brottsförebyggande effekten stärks. Det är en omfattande förändring, på ett bristfälligt underlag, som ska ske på kort tid, utan reell möjlighet för rättsväsendet att kunna anpassa sig.

Alternativa åtgärder

Advokatsamfundet delar regeringens bedömning att den ökade brottsligheten bland unga är ett allvarligt samhällsproblem. Insatserna bör emellertid i första hand vara förebyggande och socialt inriktade.

Stärkta socialtjänstinsatser, skolnärvaro, familjestöd och rehabiliterande åtgärder har enligt forskning betydligt bättre effekt på lång sikt än en utvidgning av det straffrättsliga ansvaret.⁶ Regeringen har nyligen vidtagit flertalet åtgärder i brottspreventivt syfte, inriktat mot barn och unga. Nya lagar har på kort tid instiftats

⁶ Se bl.a. UNICEF (2017), *Harsh punishment for child offenders doesn't prevent further criminality*, Socialstyrelsen (2020), *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende*, samt Brottsförebyggande rådet, *Brå 2024:1 Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention*. Dessa visar att socialt inriktade och rehabiliterande åtgärder har avsevärt bättre långsiktig effekt än straffrättsliga sanktioner.

och fler är att vänta.⁷ Det är av stor vikt att genomförda lagändringar hinner utvärderas, innan fler ingripande åtgärder genomförs. Nu aktuellt förslag om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för vissa allvarliga brott, har redan bemötts av omfattande kritik av rättsväsendets aktörer. En övervägande majoritet av remissinstanserna i tidigare utredning om att sänka straffbarhetsåldern till 14 år, har avstyrkt förslaget. Sju av nio experter har avstyrkt förslaget.⁸

Advokatsamfundet ser en risk att tilliten till rättsstaten kraftigt försämras, om nu aktuellt lagförslag genomförs utan tillräcklig konsekvensanalys och trots den kritik som har riktats.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

⁷ Se avsnitt 4.2, s. 19 ff.

⁸ Se avsnitt 5, s. 22 f.